

ህግድፍ የሳጉም፣ መምህረይ የጓድም

ማሕሙድ ሳልሕ (MAHMUD SALEH)

እዚ ዝስዕብ ጽሑፍ ነቶም ንሓድነት ኤርትራን ልኡላዊ ግዝኣታን ከይተንከፍኩም ምእንቲ ፍትሕን ማዕርነትን ብኸብርን ርእሰ-ተኣማንነትን ብሰላማዊ መገዲ ትቃለሱ ዘለኹም ዜጋታት ዝትንክፍ ኣይኮነን። ግንይ ኣተሓሰብን ግብርን ዕለትን ቦታን ስለዘይፈልዩ፣ እብ ዝሃለዉ ይሃልዉ ብትብዓት ምግጣሞምን ንስለ ሓቕኛ ሓበሬታ ደው ምባልን ግን ግቡእ ናይ ኩሉ ዜጋ ክኸውን እለዎ። እቲ ኣብ ደምበ-ተቓውሞ ክስዕርር ዝጸንሐ ናይ "ኣይትተንክፍኒ" ስምዒት ክስበር ኣለዎ ። እዚ ንምግባር ድማ ናይ ኣተሓሰብ ናጽነት ዘለዎም ዜጋታት ክስስኑ ይግባእ።

ኣንጻር ህግድፍ ደው ከም ዝበልካ ምእቓጅን ብሓቂ ኣንጻሩ ምኺንካ ዘረጋግጽ ስራሕ ምስራሕን ክልተ ዝተፈላለዩ ነገራት እዮም። ንለውጢ ንምቅላስ ብቐዳምነት ዝጥለብ ርእሰምትእምማን እዩ። ኣብ መንነትካን ታሪኽካን ረገጽካ ኢኻ ንዝሓሸ ደረጃ ምዕባለ ወይ ንለውጢ ትቃለስ። ማለትሲ፣ ንለውጢ ክትብገስ ዘገድድ ብምጀመርያ ክትልውጡ ዝግበኣካ ነገር ምስ እትውንን እዩ። ንህዝቡን መንነቱን ታሪኹን ዘይኣምን ተቓዋሚ ወገን ከቶ ክዕወት ኣይክእልን እዩ። ምኽንያቱ ደልዲሉ ዝረግጸሉ ባይታን ዝምግቦ ሰራውር የብሉን። እቲ ከም ሰራውር ኮይኑ ኣጽኒዑ ዝሕዞ መንነቱን ታሪኹን ስለዝኸነ፣ እቲ ንታሪኹን መንነቱን ዘናሹ ወገን ይንዋሕ ይሕጸር ቆምሲሉ ይተርፍ 'ሞ ምስ ዝነፈሰ ንፋስ ከንሳፍፍን፣ ብካልኦት ዘበገስዎ ህቡብላ ክጋፋዕን እዩ ዝተርፍ።

እዚ ዝሓለፍት ሰሙን ክልተ ነገራት እግሂዳትለይ። መንእሰያት ህግድፍ ተስፋ ዝህብ መልእኽቲ ከመሓላልፉ ከለዉ ገለ-ገለ ጽሑፍቲ ተቓውሞ ድማ ነቲ ንተቓውሞ ኤርትራ ገጥ ኣቢሉ ረገጥዎ ዘሎ ናይ ኣተሓሰብ ድኽነት ኣግሂዶምዎ። ብሕጽር ዝበለ፣ መንእሰያት ህግድፍ ከም ሞቶረ ለውጢ ኮይኖም ዝተራእዩላ ክኾኑ እንከለዉ፣ ብኣንጻሩ ግን ገለ-ገለ ነጠፍትን ጸሓፍትን ናይ ተቓውሞ ኤርትራ ዓንቀፍቲ ለውጢ ዝኾኑ ረማሲ ኣተሓሰባታት ዘጋውሑላ ሰሙን እያ ነይራ። መንእሰያት ህግድፍ ንባንደራ ኤርትራ እና ኣንበልበሉ ግርም ዝኾነ ጉባኤኦም ክዘዝሙ ከለዉ ጸሓፍትን ነጠፍትን ተቓውሞ ግን ገና ኣብ ባንደራን በዓላት ኤርትራን ክኸራኸሩ ይረኣዩ ኣለዉ። መንእሰያት ህግድፍ ራኢኦምን ኣተሓሰብኦም ከሊሶምን ኣከማሲዎም ጥራይ ከይኮነስ ናብ ግብራውነት ዝሰጋገረሉ መዳያት እዮም ክመደዩሉ ርኢዮምዎ። ተቓውሞ ኤርትራ ግን ገና ሃናጺ ኣተሓሰብ 'ኪ ከዕኩኽን ክጩብጥን ንጋዶ። ተቓውሞ ኤርትራ፣ ስምረት ኣተሓሰብኦስ ይትረፍ ርእሱን እግሩን 'ኪ ክነለሊ እንተኸኣልና። መንእሰያት ህግድፍ ርኢይ ኣንፈት ዘለዎ ምረሻ ክገብሩ እንከለዉ፣ እቶም ከም ናይ ናዝን ፋሽስትን ማሕበር ገይሮም ዝገልጽዎም ዝነበሩ

ዓዲ-ውዲል ግን ካብ ባንደራ ኤርትራ ምርጋጽን ንስዊአትና ምንሻውን ሓድሽ መንገድን ንምሽማት ዘወን ካብ ምባልን ዝተሓፈሩ ቁም-ነገር ኣይረኣናሎምን። ነዞም ሓዝና ኢና ከኣ ዓዲ ክንኣቱ እንተልም!!

እቲ ቁም-ነገር መንእሰያት ህግድፍ እንታይ ተባሂሎም ዘይኮነስ፣ ከም መንእሰያት ምጥርናፎምን ብዘዕበ ሃገሮም ምዝታዮምን ከም እወታ እዩ ክጥመት ዝግበኡ። እዞም ጃልዑ ደቅና እዮም። ካብ ገዛኻን ገዛኺን ካብ ቤተሰብይን በተሰብክን፣ ካብ ጎረቤተይን ጎረቤትኩምን ዝተዋጽኡ እዮም። ኣነን ንስኻን ብዘዕበ ጃብሃን ሻዕብያን ወያነን እንዳተኸታዕና፣ ህግድፍ ካብ ሕቁፍና መንጢልዎም። ስለ'ዚ፣ ድኽመትና ኮይኑ እምበር እታ ህግድፍ ትብል ስም ብካልእ ኤርትራዊ ውድብ ወይ ግንባር ቐዪርካ እቲ ዝመደዮሎሉ ዝነበሩ ዛዕባታት ዛዕባ ተቐውሞ ክኸውን ይግበኡ ነይሩ። ኤርትራ ብቐጠባውን ክእለታውን ዓቕምታት ምሕጋዝ ዝብል ቴማ ዝቃወም ኤርትራዊ ክኸውን ኣይክእልን። ፍይ ገዛእ ራስኻ ኣጀንዳ እንተዘይብልካ ካልኣት ኣብ ዘዳለውዎ ኣጀንዳታት ግዜኻ ትቐትል። ህግድፍ ኣጀንዳ ይነድፍ ተቐውሞቲ ድማ ንዕኡ ንምቕያድ ሸንኮለል ክብሉ ዓመታት ኮይኑ። ብዝኸነ፣ ነዞም መንእሰያት ኣይትረብሽዎም።

ካብ ተጻዩ ዝመሃር ተባዕ ጥራይ እዩ'ሞ ንትባዕ። ድሕሪ ኣስታት ሰላሳ ዓመታት፣ ደምበ ተቐውሞ ሓድሽ ደም ክውስኽ ዘይኮነስ ዝነበሮ ደምን ዓቕምን 'ኪ ክዕቅብ ኣይክኣለን። ስለምንታይ ሰዓብቲ ከብዝሕ ከምዘይከኣለ ተገዲሱ ርእሰ ነቐፊታን ምርመራን ክገብርርን መኣዝኑ ከስተኸኸልን ቅርብ ኣይጸንሖን። ንህዝብን መንእሰያትን ዝስሕብ መደባት ከዳሉ ዘይተገደሰሉ ምኽንያት ክኸውን ይኸእል ዝብሎ፣ ሙሉእ እምነቱ ኣብቲ ብምትእትታው ናይ ወጻኢ ሓይልታት ክመጽእ ዝጽበዮ ለውጢ ስለዘውደቐ እዩ። እምበር፣ መንእሰያት ከይወላዕካን ከየለዓዓልካን ከይጠርነፍካ ለውጢ ክተመጽእ ህርዱግ ምባል ናይ ኣተሓሰስ ጥፍሻና እዩ ዘርኢ። መንእሰያት ድማ ናይ ገዛእ ርእሶም ዳይናሚክ ዘለዎም ስለዝኾኑ "ንዑ ተኣከቡ" ኢልካ ክእከቡ ኣይክእሉን። እቲ ጉዳይ ክውፈደሉ እንተኸይዮም፣ ንትርጉም ምንባሮም ዘራጉድ ምስ ዝኸውንን ከም ናጻ ሰባት ክዋስኡ ምስ ዘፍቅደሎም እዩ እምበር፣ ካልኣት ኣብ ዘዳለውዎ ውራይ ክዕደሙ ወይ ካልኣት ኣብ ዝኸሸንዎ መግቢ ክቕረቡ ኣይክእሉን። ባህሪ መንእሰይ ከምኡ እይኮነን።

ሎሚ እቲ ኣብ ክለ ደምበ ተቐውሞ ዝዓስል መንእሰይ፣ እተን ብ"ተቐውሞ" ዝፍለግ ገዳይም ውድባት ክስሕባኦ ስለዘይከኣለ፣ ናይ ገዛእ ርእሱ ዝተበታተነ ጎጆታት መስሪቱ፣ ኣብ ፓልቶክን ፈስ-ቡክን ዩ-ትዩብን ካልእ ማሕበራዊ ሚዲያታትን ጫቑ ክብል ይስማዕ ኣሎ። መንእሰይ ተቐውሞ፣ "ኢሰያስ ሓሚሙ ይበሃል ኣሎ፣ ውድብ ሕቡራት ሃገራት ከምዚ ኢሉ፣ ኣባና ክስቶ ከምዚ ኢሎም" ዝብል ወረ ሰሚዑ ቶግ ኢሉ ዝበንን ዋዕባዕታ ገይሩ ናብ ቤቱ ዝምለስ መንእሰይ እዩ ዘሎ። "ንቓለስ ኣለና" ከኣ ይበሃለለይ።

ሓደ ሰብ ዋኒኑ ገዲፉ፣ ግዚኡን ሂወቱን ክስውእ እንተኸይኑ፣ ብ ፍቕሪ ሃገርን ህዝብን ዝነድድ ክኸውን ኣለዎ። ንኸልኣት ንምሕላፍ ቅርብነት ክህልዎ ይግባእ። ኣብቲ ዝቃለሰሉ ዘሎ ጉዳይ ምሉእ ናይ ዋንንነት እምነት ምስ ዝህልዎን ንምዕዋቱ ድማ ዲሲፕሊንን ተወፋይነትን ጽንዓትን ምጽዋርን ምትሕግጋዝን ምስ ዘርእን ናብ ኣድማዒ ሓይሊ ክቕየር ይኸእል።

ሕማቕ ግዜ ኮይኑ፣ እዘን ክብርታት እዚኣን ብመብዛሕተኣም ኣፈኛታት ተቐውሞ ከም ናይ ህግን ገድልን ኮይነን ስለዝተወገና ዘይልኸፋ ነውሪ (taboo) ኮይነን እቲ ምንቅስቃሳት ዝጭበጥ ትሕዝቶ ዘይብሉ ወይ ክጠምሮ ዝኸእል መሪሕ ክብርታትን ጠባያትን ስኢኑ ኣብ ዕውንውንን ሸርተትን ግዚኡ የሕልፍ ኣሎ። ብኣንጻሩ መንእሰያት ህግድፍ ግን ነዘን ክብርታት እዚኣን ወኒኖምወን ጥራይ ዘይኮነስ ርዒሞምወን እውን። ደምበ ተቐውሞ ብዝነፈሰ ንፋስ ክህወጽ እንከሎ መንእሰያት ህግድፍ ሓንቲ ኣይልዲላ ዝተገተረት ዳዕሮ ኮይኖም ዘዝመጸ ግፍዕን ሀብብላን ክጸወሩ ይረኣዩ ኣለዉ።

ነጠፍትን ጸሓፍትን ተቃውሞ፡ ወንን ሓይልን ካብ ደምበ ወያነ ክሰንቁ እንከለዉ፡ ኣነ ብወገነይ፣ ወነይን ሓይላይን ካብዘም መንእሰያት ህግድፍ ረጅብዮ ኣለኹ። ብዕድመ ነኣሽቱ ክንሰም ክምህሩኒ ክኢሎም ኣለዉ። ትሕትና ክገብርን ክሰምዖምን ዓዲሞምኒ ኣለዉ። ብሓቂ ድማ ለውጢ ብኣኣም ከም ዝመጽእ ኣይማታእን። ምኽንያቱ ንሶም "ናትና እዩ" ዝብልዎ ውድብ ኣለዎም። ግዚኣምን ጉልበቶምን ዘዋፍሩሉ ጉዳይ ኣለዎም። ኣብቲ ጉዳይ ናይ ኣረኣእያን ኣተሓሰስባን ሓይነት ኣለዎም። ከይዶም-ከይዶም ንሃገሮምን ህዝቦምን ዝጠቅም ነገር ከይገበሩ ኣይተርፎምን እዩ። ውዲሎም ሓዲሮም ንኣረጊት ኣተሓሰስባ ክብድሁ ዝኽእሉ ውዲብ ሓይሊ እዮም። ንሱ ከኣ እዩ እቲ ሓቀኛ ለውጢ።

ቅድሚ ኣርበዓ ዓመታት፡ ኣነ ኣብዚ መንእሰያት ህግድፍ ዘለዉዎ ደረጃ እዩ ነይረ። ክቱር ናይ ቃልሲ ወንን ሃገራዊ ሓልዮትን ዲሲፕሊንን ነይሩኒ። ልክዕ እዚ ሎሚ ዘምህረትን የማነን ነዘም መንእሰያት ዝብልዎም ዘለዉ፡ ኣነ ቀጥታ ካብ ኢሰያስን ብጸቱን እሰምዖ ነይረ። ንውሓት ቃልሲ ዝያዳ ሓሳባተይ ኣብሊሉ እምበር፣ መሳርሒ ውልቀሰባት ኣይገበረንን። እቶም ብንእስነቶም ኣብ ሰውራ ዝተሰለፉ ተጋደልቲ ብቅንዕናኦምን ርእሰተኣማንነቶም ዘይተመለኸነቶምን እዮም ዝፍለጡ ነይሮም። ኣብ መንጎ እምነት ንዕላማን እምነት ኣብ ውቀሰብን ዘሎ ጋግ ኣጸቢቐም ይፈልጥዎ ነይሮም። "ጽባሕ መራሕቲ ኤርትራ ክትኹኑ ኢኹም" ስለዝተባሃልና ካብ መስዋእቲ ኣይሃደምናን። ንሓንቲ መዓልቲ እውን ትኹን ውልቀሰባት ኣምሊኽና ኣይንፈልጥን። ነቲ ዝተሰለፍናሉ ዕላማን ነቲ ዕላማ መሪሕ ኮይኑ ዘቃልሰና ዝነበረ ውድብን ፕሮግራሙን ደኣ እምበር ንመሪሕነቱ ይኹን ውልቀሰባትን ኣምሊኽና ኣይንፈልጥን። ብኣንጻሩ፣ ዘይተማእዘዘትን ቀይደበተኻትን ተባሂልና ንኸሰስ ነይርና። ስለ'ዚ፣ ንመንእሰይ ከም ዝሃብካዮ ዝምላእ ሸሪጥ ምውሳድ ጌጋ እዩ።

መንእሰያት ህግድፍ ድማ ዝደኸሙሉ ውድብ "ናትና" ዝብልዎ ውራይን ስለዘለዎምን ከምኡ እውን ኣብዚ ውድብን ውራይን ብጥርኑፍ ዝዋሰኑ ስለዝኹኑን መሳርሒ ውልቀሰባት ክኹኑ እዮም ምባል ካብ ታሪኽ ዘይምምሃር እዩ። እዚ ንሃገርና ዘንጸላሉ ዘሎ ሓይጋ ምስ ተወገነ፣ ውዲሎም ሓዲሮም ንመራሕቶም ከም ዝብድሁን ንሃገራዊ ረብሓ ከምዘቐድሙን ፍሉጥ እዩ። ብልክዕ ከኣ፡ ካብቲ ደምበ ተቃውሞ ንለውጢ ከምጽእ ዘለዎ ተኸእሎ እዘም መንእሰያት እዚኣም ለውጢ ክምጽኡ ዘሎዎም ዓቕምን ተኸእሎ ዝሓሸ እዩ። ስለ'ዚ ካብ ምስ'ዘም መንእሰያት ምንጻጽ እንተተኸእለ ብሰላማውን ኣእማንን መንገዲ ንዕኡም ዝብድህን ዝስሕብን መድረኽ ምፍጣር እዩ። እንተዘይተኸኢሉ ድማ ነተን ሓንጎል "ነጠፍቲ ተቃውሞ" መሊኽን ዘለዎ ጃህራን ፈኸራን ኣዲብካ ካብኣም ምምሃር እዩ። እዚ ግን ትብዓትን ክፋት ሓንጎልን ዘድልዮ እዩ።

ምስ'ዚ ዝተኣሰሰር እቲ ካልእ ኣብዚ ሰሙን ዝሰማዕክዎ ዝተፈላለዩ መንጭታት ዘለዎ ግን ናብ ሓይ ዝጥርነፍ እዩ። ኣብ ኢትዮጵያ ናይ ቀዳማይ ሚኒስትርነት ምቅይያር ከምዝተገብረ ርኢናዮ ኢና። ገለ ነጥርፍቲ ተቃውሞ (activists) ኣብ ኤትዮጵያ መሰረታዊ ለውጢ ከምዝተገብረን ስልጣን ብሰላም ናብ ካልእ ቀዳማይ ሚኒስተር ከምዝተመላለፈን ክጽሕፉን ክዛረቡን ርእዮ። እቲ ቀንዲ ነገር፣ ሰላማዊ ምስግጋር ስልጣን ተገይሩ ድዩ ኣይተገብረን ወይ መሰረታዊ ለውጢ መጺኡ ድዩ ኣይመጸን ኣይኮነን። እቲ ዘዛርብ፣ ነጠፍቲ ተቃውሞ፣ ወያነ ንምኹሕሓል ክሰብ ክንድምንታይ ከምዝኸዱ ንምርኣይ እዩ። እዚ ድማ ንወያነ ምጽብባቕ ብቐጥታ ንኤርትራ ከም ምውራድ ስለዝሓስብዎ እዩ። ምስኡ ተእሳሲሩ ድማ፣ ኩሉ ግዜ ንወያነ ከም ሞደል ጎርካ ምቕራብን ንምራልን ሕልናን ኤርትራውያን ንምፍትታንን ዝገብርዎ መናወራታት እዩ ኣቲ ክጸቕጡ ዝደለኹ። ምኽንያቱ፣ ኤርትራ እንዳ እዋረድካን ህዝባ እንዳ ጸረፍካን ዝመጽእ ለውጢ ንካልኣት እምበር ንኤርትራ ክኸውን ኣይክእልን እዩ።

ይኹን እምበር (እዚ አውን ንእግረመገደይ ክትንክፎ ብማለት እዩ) : እቲ ኣብ ኣብ ኢትዮጵያ ስልጣን ሒዞ ዘሎ ገዛኢ ግንባር፡ ብወያነ ዝምለኽ ኮይኑ ካብ 1991 ነታ ሃገር ክገዝእ ጸኒሑ። ሕጂ እውን ንሱ እዩ ክገዝእ ዝቐጽል ዘሎ። እቲ ዝረኣናዮ ኣብ ውሽጢ እቲ ግንባር ዝተገብረ ምቅይያር ቀዳማይ ሚኒስትርነት እምበር ፖለቲካዊ ስልጣን ናብ ካልእ ዝተፈልየ ፖለቲካዊ ፕሮግራም ዘዎ ተፈኸኸሪ ሓይሊ ኣይተሰጋገረን። እቲ ነዚ ምቅይያር ናይ ቀዳማይ ሚኒስትርነት ዘጽደቐ ፓርላማ እውን 100% በቲ ገዛኢ ግንባር ዝውነን እዩ። ስለዚ፡ እቲ ስልጣን ገና ኣብ ኢድ ኢህወደግን ኣብ ኢድ ናይቲ ንኢህወደግ ዝቐጸጸር ወያነን እዩ ዘሎ።

ዶ/ር ኣቢ ኣሕመድ ናይ ብሓቂ ለውጢ ከምጽእ እንተኾይኑ፡ እቲ ናብ ስልጣን ዘደየበ ሓይሊ ተቐውሞ ህዝቢ እምበር ድሌት ሰበ-ስልጣን ወያነ ከምዘይነበረ ክርዳእ ኣለዎ። ስለዚ፡ ነቲ ናብ ስልጣን ዘደየበ ህዝቢ ድዩ ክሰርሕ ወይስ ተኣማንነቱ ነቶም ኣብ ዓዲ ኦሮሞ ምስሉን ክኸነሎም ዝምልምልዎ ዝነበሩ ጎይቶቱ ክኸውን እዩ ኣብ ዝብል ምናልባት ግዜ ክንጽብ ኢና። ኮይኑ ግን፡ ሓለቓ ስታፍ ሰራዊን ሓለቓ ሓይልታት ጸጥታን ብወያነ ተታሒዞ እንከሎ ናይ ልቡ ክገብር እዩ ኢልካ ትጽቢት ኣይግበርን።

ፖለቲካ ኢትዮጵያ ከልዕል ዘገደደኒ ምክንያት ብቐጥታ ምስ ኩነታትና ስለዝተኣሳሰረ እዩ። ብቐዳምነት ኢትዮጵያ ጎረቤትና ስለዝኸነት ስለም ንምነዮላ። ቀዲሎ ድማ፣ ኣብ መንጎ ክልቲኣን ሃገራት ዘይደቐሰ ጉዳይ ዶብ ስለዘሎ ኣብ ኢትዮጵያ ዝካየዱ ፖለቲካዊ ለውጥታት ኣብ ጉዳያትና ቅጽበታዊ ጽልዎ ኣለዎም። ምስዚ ብዝተኣሳሰር፣ እቲ ሓድሽ ቀዳማይ ሚኒስትር ኢትዮጵያ ዝበሎ ብዙሕ ዘተብብዕ ኮይኑ ኣይረኸብክዎን። ብመሰረቱ እውን ካብቲ ቀዳሞት መራሕቲ ኢትዮጵያ ዝብልዎ ዝነበሩ ኣሽካዕላል ዝፍለ ኣይኮነን።

ከምቲ ኣምባሳደር ዓንደብርሃን ወልደጊዮርጊስ ኣብ መጽሓፉ ጠቐስዎ ዘሎ፡ እዚ ጉዳይ እዚ ብመጀመርያ ንተጋሩ ይምልከት። ዓንደብርሃን ቀቅድሚ እቲ ንዓስርተታት ኣሸሓት ሂወት ዝበልዕ ናይ 1998-2000 ኢትዮ-ኤርትራ ኩናት፡ ኣባል ናይታ ንኤርትራ ወኪላ ምስ መንግስቲ ኢትዮጵያ ብዘዕበ ዶባት ክትዝቲ ናብ ኣዲስ ኣበባ ዝኸደት ሸማግላ ነይሩ። ንሱ ኣብቲ ብእንግሊዘኛ ዝተጻሕፈ "ኤርትራ፡ ኣብ ቃራና መገዳ" ዝብል መጽሓፍ ከምዝብሎ፡ ኣብ መንጎ እቲ ዓውደ-ዘተ፡ ምስ ማሕሙድ ሸሪፎን (ሓላፊ ናይታ ንኤርትራ ዝወከለት ሸማግላ) ታምራት ላይን (ናይ ሸቡ ቀዳማይ ሚኒስትር ኢትዮጵያ) ኮይኖም ኣብ ናይ ሻሂ ዕረፍቲ የዕልሉ ነይሮም። ኣብ መንጎ'ቲ ዕላል፡ ታምራት ላይን ንማሕሙድ ሸሪፎ ቀሪቡ "ስማዕ'ስኪ ማሕሙድ፡ ስለምንታይ ኢኹም እዚ ጉዳይ ዶባት ምስቶም ደቂ ሓወበታትኩም ኮይንኩም ዘይትፈትሕዎ" ኢልዎ ይብል። ዓንደብርሃን ነዛ ነጥቢ ዝጠቐሰ፡ ንብዙሓት ኢትዮጵያውያን እቲ ናይ ትግራይን ኤርትራን ናይ ዶብ ነገር ግር ኢልዎም ከምዝነበረ ንምብራህ እዩ። ዶ/ር ኣቢ ነቲ ናይ ታምራት ላይን ኣተሓሳስባ ዝመሳሰል ተረድኦ ይህልዎ'ዩ ኹን? ብሓቂ ኹ ልኡላውነት ኤርትራ ንምክባር ቆራጽ ስጉምቲ ይወስድ'ዩ? ኩሉ ኣብ ሰማይ ዘሎ ደመና እዩ። እቲ እንኮ ጭብጢ ዘለዎ ናይ ነፍሰ-ወከፍና ምርጫ እዩ። ተቐውሞቲ ንኹን ደገፍቲ መንግስቲ፣ ኣብ ልኡላውነት ኤርትራን ሓድነት ህዝባን ነቐ ዘይብል መርገጺ ክህልወና ኣለዎ። ከም ዜጋታት ንሱ እዩ ዘራኽበና። ምስቶም ናይ ህግድፍ መንእሰያት እውን እዚ ጉዳይ እዚ እዩ ዘራኽበኒ።

ብሓቂ እውን ህዝቢ ኤርትራ ንምንብርካኽ ዘይዓርፍ ቅርሕንቲ ዘለዎም መራሕቲ ትግራይ ተረኺቦም እምበር እቲ ነገር በቲ ዘውሓዞ ደም ኣብ 2002 ክዓርፍ ምተገበኣ ነይሩ። ከም ህዝቢ ትግራይን ኤርትራን ብሓባር ንናይ ሓባር ጉዳይ ዝደመዮ ኣህዛብ የለን። እዚ ግን ካብቲ ክውንነት ከህድመና ኣይክእልን። ሎሚ ከም ትማሊ፡ መራሕቲ ትግራይ ኤርትራ ንምብታንን ህዝቢ ኤርትራ ንምንቐትን ዘይገብርዎ ነገር የለን። ናታቶም ወከልቲ ውድባት ጠፍጢፎም ነቲ ዝሕንሕኑሉ ክፋል ህዝብና ፈልዮም ክወቕዑ ብዙሕ ሃቂኖም። ኣይሰመረሎምን ደኣ'ምበር። ምክንያቱ፡ ህዝቢ

ኤርትራ ብደምን ረሃጽን ዝተሓዋወሰ ህዝቢ እዩ። ወዮም ደኣ ኣብ ቀረባ ዘለዉ ውሑዳት ኤርትራውያን ለኪሞም ክሰጥሙ እምበር፡ ህዝቢ ኤርትራስ ንወገኑ ኣየሕልፍን እዩ። ኣብ ልዕሊ ወገኑ ኣይዘምትን እዩ።

እቲ ክሳብ ሕጂ ዝነበር ስልቲ "ንንኡሳን ብሄራት" ጠፍጢፍካ ኣንጻር እቲ "ትምክሕተኛ" ዝብልዎ ክፋል ህዝብና ምልዕዓል እዩ ነይሩ። ንሱ ኣይሰለጠን። ንመንነትን ባህልን ታሪኽን ህዝብና ንምንሻውን ምርኽስን ዘይተገብረ ነገር የለን። እንኣንሳብ ጃንዳ ጣልያን ይብሉና፡ ጸኒሖም ድማ ናይ ዓረብ ተላኣኽቲ ክብሉ ይጸርፉና። እቲ ዝኸፍኦ ነዚ ዘወናጭፉ ኤርትራውያን ምህላዎም እዩ። ንህዝብምን መንነቶም ጡፍ ኢሎም ዝረገጹ። ከመይ ኢሎም ደኣ ብዛዕባ ለውጢ ይዘረቡ? መን ንምልዋጥ እዩ? ብመን? ህዝብኻ ዘየኸበርካስ ከመይ ኢሉ እዩ እቲ ህዝቢ ከኸብረካ ትጽብዮ?

እዞ ነጥቢ እዚኣ ድማ ናብታ "መምህራይ የጓድም" እትብል ክፋል ኣርእስቲ ናይዞ ጽሕፍቲ ትወስደኒ። ብዛዕባ ሓንቲ ጽሕፍቲ ናይ መምህር ኣማንኤል ሳህለ እየ ክበይስ። ንኣማንኤል ሳህለ ብጣዕሚ እየ ዘኸብሮ። ግዜ ኣብ ዝረኽብኩሉ ንጽሑፋቱ የንብብ እየ። ንተኸብሮ ሰብ ኢኻ ተገዲስካ ትነበን ትነቕፎን'ሞ ንእግረ-መገደይ ኣብ ልዕሊ ሓንቲ ክብተን ጽሑፋቱ ዘለኒ ነቕፊታ ምስ'ዚ ሒዘዮ ዘለኹ ዛዕባ ብምትእስሳር ክጥቅስ።

ኣብ ዝሓዘለፈ ሰሙን ፡ " ኤርትራውያን ኣብ ውሽጢ ሃገርን ኣብ ወጻኝን" ኣብ ዝብል ጽሑፍ ንኤርትራውያን ብሳልሳይ ኣካል እንዳጸወዐ ዝገደፈልና የብሉን። እቲ ክሉ ግዜ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ኤርትራ ክወርድ ዝጸንጹ ልሙድን ኣሰልካይን ዘለፉ ከም ሻሙ ኣሕሊፈ፡ እዞ ትስዕብ ዘንታ ግን ኣድህቦይ ስሒባ። ኣማንኤል ሳህለ፡ ንህዝቢ ኤርትራ ከም ሓደ ልሑምን ልኹፍን ህዝቢ ድሕሪ ምግላጹ፡ ኣእምሮ ኤርትራውያን ካን ብህግድፍ ተሃጊሩን ተወኒኑን ይብላና። ብሳልሳይ ኣካል እንዳጸወዓና፡ እቲ ብህግድፍ ዝተበከለ ሓንጎልና ናብ ዝኸድናዮ ሃገር ንኺድ፡ ህግድፍ ክብል እዩ ዝመውት ክብላ ይውስኽ። እዋእ፣ እሞ ተስፋ የብልናን ማለቶም ድዮም እዞም መምህር? ብኣራኣጃዩ ኣማንኤል ሳህለ፣ ካብ ዘመናውነት ሲ ተሪፍና፣ ግን ባህላዊ ፈውሲ እውን ዝሕግዝና ኣይመስልን። ካብ ማርስ ወይ ካልእ ዓለም ብተለስኮፕ እንዳተዓዘበ ዝግረመልና ዘሎ ይመስል። " ኣየ ኤርትራውያን ትምክሕተኛታት፣ ረኣይዎም እሞ 'ዞም ድሑራት፣ ልኡማት!!" ዝብል ዘሎ ይመስል።

ነዚ እምንቶ ኣዚ ንምርጣብ እዩ ይመስለኒ፡ ኣማንኤል ሳህለ ሓንቲ ሰሓቢት ዘንታ ቀሪቡልና ኣሎ። ንሱ ይብል፡ ሓንቲ ጓል 14 ኤርትራዊት መንእሳይ ናብ ትግራይ ትሰግር እሞ ኣብቲ መዓስከር ዝነበሩ ኣሕሉቕ ብከመይ ከምዝሰገረት ይሓትዎ። እታ መንእሳይ ድማ " ረሳሕ ክዳን ተኸዲነ ነዞም ዓጋመ መሲላ ሰጊረ" ትብሎም። ነቶም ትግራዎት ኣሕሉቕስ "ንዓኹም መሲላ ሰጊረ" ኢላቶም ማለት እዩ። ሓቅነት ናይቲ ዘንታ ኣየገድሰንን እዩ። ክበሃል ዝከኣል እውን እዩ። ግን ከም ኣማንኤል ሳህለ ዘመሰላ ምሁር ሰብ ብብዳዩ ዝተነግሮ ቃል ናይ ሓንቲ መንእሳይ ቐለቡ ከም ወካሊ ኣተሓሳስባ ህዝቢ ኤርትራ ገይሩ ከቕርቦን ነቲ ኣሕሉቕ ወያነን ካድረታቶምን ህዝቢ ኤርትራ ንምንእኣስን ንምህሳስን ዝገብርዎ እዱድ ዘመተ ከባጽሕ ዘይትጽብዮ ነገር እዩ። እቲ ኣብ ውሽጢ ኤርትራ ዘሎ ህዝብና ልክዕ ከምቲ ኣማንኤል ሳህለ ኣብ ውሽጢ ኤርትራ እንከሎ ዘርእዮ ዝነበረ ባህርያት እዩ ዘርኢ ዘሎ። እንድዒ ደኣ ሓሊፍኒ ከይከውን እምበር፣ ኣብ ሚኒስትሪ ዜና ኣብ ዝነበረሉ ግዜ ሳንሱር ስለዝገበርዎ ኣማንኤል ሳህለ ጉራዴ ሒዙ ናብ ጎደና ሓርነት ወሪዱ ዝብል ወረ ኣይሰምዓኩን፣ ኣየንበኩን እውን። ዓምዲ "ሓንቲ ዓለም" ኣማንኤል ወላ ኣብ ኤርትራ እንከሎ እየ ዝከታተላ ነይረ።

ብዝኸነ፡ ባዕልና ብዘይንገብሮ ስብእነት ንኸልኡት ምውንጃል ጽቡቕ ኣይኮነን። ህዝቢ ኤርትራ ዘርእዮ ዘሎ ጠባያት ልክዕ ኩሎም ብተመሳሳሊ ተመክሮ ዝሓለፉ ሕ/ሰባት ኣርእዮምን የርእይዎን ኣለዉ። ህዝቢ ኤርትራ ግን ነብሰ-ብሉጽነት (elitist) ኣራጃዩ ዘለዎም ውሑዳት ዘይርድእዎ ብልጫ ኣለዎ። ናብ ጽባሕ ዝኣምን ህዝቢ እዩ። ኪኖ ሸግር

ራህዋ፣ ኪኖ ዕግርግር ሀድኣት፣ ኪኖ ድኸነት ጽጋብ፣ ኪኖ ኩናት ሰላም፣ ኪኖ ጸላም ብርሃን፣ ኪኖ ሓሰት ሓቂ ከምዘሎ ይፈልጥ እዩ።

ብርግጽ ለውጢ ክመጽእ እዩ። መራሕቲ ለውጢ ድማ እዘም ተወዲቦም ብዛዕባ ጉዳይ ሃገሮም ዝተደገፈ ዝነበሩ መንእሰያ ህግድፍን ከምኡም ዝኣመሰሉ ዘይህግድፋውያን መንእሰያት እዮም ዘምጽእዎ። ደራሺ ለውጢ ዝኸውን እቲ ሃገር ከም ሃገር ክትህሉ ለይትን መዓልትን ዝርህጽ ዘሎ መንእሰይ እዩ። መራሕቲ ለውጢ እውን ንሱ እዩ እምበር ካብ ካልእ ዓለም ብተለስኮፕ እንዳ ተዓዘበ ዘናሽዎ ሰብ ኣይኮነን። መራሕቲ ለውጥን መጻኢት ኤርትራን እቶም ብዘይካ ኤርትራ ካልእ ሃገር ዘይብሎም፣ ኣብ ኣጻምኣን ገደላን ንድሕነታ ዝዋደቑ ዘለዉ መንእሰያት እምበር እቶም ንዓስርተታት ዓመታት ካብኣ ወዲኦምስ መምስ ዝነፈሰ ንፋስ ክነፍሱ ዝኸረሙ ሰባት ኣይኮኑን።

ኣቶ ኣማንኤል ሳህለ ነቶም ስራሕ ዝሃቡኻ መራሕቲ ትግራይ ክትከላኸልን ስነ-ሓሳብም ክተወናጭፍን መሰልክ እዩ (ጌጋ ይኸለኣለይ እምበር ሰራሕተኛኡም ኢኻ)። ግን ጭውነት (integrity) ዝበሃል ነገር ኣሎ። "ኤርትራውያን ንተጋሩ ይጎዕቑ እዮም" ዝብል እምነት ኣሎካ ንበል። ግርም። ንስኻ ኹ እቲ ኣብ ልዕሊ ህዝብኻ ዘለካ ንዕቕቕ ኣይስወጠካን እንድዩ? ማለትሲ፣ ትምክሕትን ልዕልነትን እንተኸይኑ እቲ ዘዛርብ ዘሎ፣ እቲ ኣብ ልዕሊ ኤርትራውያን ብኣልማማ ትገብሮ ዘለኻ ዘለፋ ኣይርደኣካን እንድዩ? ንምኹኑ፡ ክንደይ ካብ ኤርትራውያን እዮም ነዚ ንስኻ "ትምክሕቲ" እትብሎ ይኹን እታ "ዓጋመ" እትብል ቃል ንምንሻው ትግራዎት ዝጥቀሙሉ?

መምህራይ፡ ንስኻ ኣብ ማርስ ወይ ካልእ ተመሳሳሊ ዓለም ስለዘለኻን እንኣንሳብ ተለስኮፕካ ክጠልመካ ስለዝኸእልስ ብዛዕባ እዚ "ዓጋመ" ትብል ቃል ክሕጽረልካ፡ ተኸታተሊ። ወያነ ህዝቢ ኤርትራ ክብሉ እንከለዉ ንህዝቢ ትግራኛ ናይ ኤርትራ እዮም'ምበር ነቲ ካልእ ክፋላት ህዝብና ተገዲሶምሉ ከምዘይፈልጡ ትፈልጥ ኢኻ። እንተተገደሱሉ እውን ነቲ ትግርኛ ክፋል ህዝብና ንምድኻም ኣብ ዝውዕል መደባት እዮም ዝከክርዎ። ንስኻ ግን ህዝቢ ኤርትራ ትፈልጡ ኢኻ።

ስለ'ዚ፣ እቲ ኣብ መታሕት ዝነብር ፍርቂ ህዝቢ ኤርትራ፡ ኣይኮነን'ዩ "ዓጋመ" ይኹን እቲ ኣብ መንጎ ክልቲኡ ትግርኛታት ዘሎ ምፍሕፋሕን ክርድኦ፡ ኣብ መንጎ ክልቲኡ ትግርኛታት ዘሎ ፍልልያት ላህጃታት እውን ክፈሊ ኣይክእልን። ስለ'ዚ፡ በዚ መዓቕኒ እዚ፡ ፍርቂ ህዝብና ምኩሕ ኣይኮነን ማለት እዩ። ሓይ በለለይ። ወላ ነቲ መራሕቲ ትግራይ ዕላማ ዝገብርዎ ከበሳዊ ክፋል ህዝብና እንተወሰድና፡ 75-80% ኣብ ገጠር ዝነብር ወረጃ ህዝቢ እዩ። ምስ ህዝቢ ትግራይ ዘለዎ ባህላዊ ይኹን ታሪኻዊ ምትእስሳር ዘይክሕድ ብመውስቦ ይኹን ብስራሕ ዝተወሰሰበ ህዝቢ እዩ። ሕራይ ካብዚ ገጠራዊ ክፋል ክንደይ እዩ እቲ ምኩሕ? ከመይ ገይሩ እዩ ብማሕበረ-ቕጠባውን ባህላውን ደረጃ ዝመሳሰል ህዝቢ ክመካካሕ ዝኸእል? ተሰማሚዕና ክንከውን ተስፋ እገብር። ክልተ በለለይ። እቲ ከምዚታት ጠባያት ዘዘውትር እቲ ወዲ ሹቕ ዝበሃል እንድዩ። ንሱ እውን እኮ ንወዲ ዓዱ "ሃገረሰብ" እንዳበለ ዝነዕቕ እዩ። ክንደይ ካብ ተቐመጥቲ ከተማ እዮም ከምዚ ዓይነት ንዕቕቕ ዘዘውትሩ? ኣብ መንጎ ሕ/ሰባት ከ ተመሳሳሊ ናይ ምንሻውን ምጉጫይን ንቡር'ዩ ኣይኮነን? ሰለስተ 'ዩ በዲሕና?

ክነግረካ መምህር። ካብ ብሄረ ትግራይ እዩ ዝውለድ። ከም ትፈልጡ እቲ ብሄር ዳርጋ ምስ ኩለን ብሄራት ኤርትራ ይዳውብ እዩ። ማሸኣላህ፣ ካብ ብዙሓት መዳውብትና ብሄራት ዝመጸና ብዙሕ ን ዓጋመ ዝመሳሰል ቃላት ኣሎ። ግን ናብ ጽላኢ ኣምሪሕና ኣይንፈልጥን። ንሕና እውን ንነብሰ-ወከፈን ዝኸውን ቃላት ንጥምቕን። ስለ'ዚ፣ ንቡር ኣብ መንጎ ኣህዛብ ዝህሉ ምስ ደረታት ናይ መንገዳትስ ስመጽኡ ነኣቕቱ ምፍሕፋሕን ምጥውዋቕን ንፖለቲካዊ ዕላማ ምግፍሑ ኣየደልን። ይኣክል ምባል ግዚኡ ሓሊፍ። ብመራሕቲ ወያነን ካድረታቶምን፡ "ኤርትራውያን መንገዳም

ብጣልያን ዝተሰነዐ እዩ፣ መንነቶም ብልሽው ወይ ጎይሎ (deformed) እዩ፣ "ገድሊ ኤርትራ ናይ ኣዕራብ ምህዘ እዩ" ከምዘይተበሃልናስ፡ ኣክንዲ ምሁራውን ኣበራባርን ኣተዓራቕን ምህሮ ትህበና ሕማቓት ዝብልዎ ክትደግመና! ኣይግድን።

ብዝኸነ፡ እቲ ጸገም ገፊሕ እዩ። ንዝህቢ ኤርትራ ኣብ ዝኸዶ ይኺድ ብዘዕበ ዓዲ ምሕሳብ ኣይገድፍን ኢልካ። ኣይተሓዘለይ እምበር፡ ብዘዕበ ትምክሕትን ዘይትምክሕትን ህዝቢ ኤርትራ ክትዘረብ ብመጀምርያ ካብቲ ዘለኹር ርሑቕ ዓለም ብሰላም ምጻእ። ድሕርኡ ንዝህቢ ኤርትራ ኣካሉ ኹንካ ብቀዳማይ ኣካል ጸወ። ኣክንዲ "ህዝቢ ኤርትራ ከምዚ እዩ" ትብል፣ " ንሕና ከምዚ ኢና" ብል። ብካልኣይ ደረጃ ድማ ንህዝብኻ እንዳነዓቕካን እንዳ ዘለፍካን ንካልኣት ክትከላኸል፡ ዘየመስል እዩ። ከምዚ ዝኣመሰለ ኣረኣእያ ንህዝቢ ሞራል ክህብን ከለዓዕልን ኢልካ ኣይትሕሰብ። ብዝተረፈ፣ ኣብቲ ጽሑፍካ ንተውቓውሞ ምቕቀም እውን ነቕፍካዮ ኣለኻ። መን እዩ ተቓውሞ ዝብል ርእሱ ዝከኣለ ይኹን እምበር፣ ካብ ተቓውሞ ካብ ነቕኣፊታ ኣይከላኸልን እዩ። ነቕፊታ ዘይጸወር ድማ ተቓዋማይ እዩ ክብል ኣየምሕረሉን እዩ።

ንሃናጺ ርክብ ጥራይ፡ sheideli95@gmail.com